

УДК 336.14:331.556.4

Гедімінас Дубаускас (Литва)

Вплив державного бюджету на міграцію робочої сили в країнах з перехідною економікою

Розвиток сфери людських ресурсів тісно пов'язаний з проблемами міграції робочої сили, що спричинені системою управління державним бюджетом країн ЄС. Динаміка структури державного бюджету Литви є об'єктом даного дослідження. Було надано приклад труднощів, пов'язаних з тягарем податків на персональні доходи, показники яких не відповідають офіційним статистичним даним. Зокрема, податок на персональний прибуток розглядається як специфічний фактор впливу на міграцію робочої сили в менш розвинутих країнах ЄС.

Ключові слова: податковий тягар, міграція, державний бюджет, Литва.

1. Податковий тягар та міграція робочої сили

На початку процесу інтеграції країни ЄС мали різні економічні умови, а саме, темпи зростання, інфляції, безробіття, тому дуже важко виробити єдину економічну політику. Очікувалося, що процес інтеграції ЄС прискорить середні темпи економічного зростання, тобто менш розвинуті країни нарощуватимуть економічну міць швидшими темпами, зменшуючи розрив з високорозвинутими країнами Європи щодо показників доходів на душу населення. Таким чином, конвергентний аналіз є релевантним та дуже важливим.

Для вирішення проблем, що виникли, необхідно встановити певні правила та мету дослідження. Конвергенція фіскальної політики необхідна для зменшення ринкової та політичної напруги. Показник конвергенції темпів інфляції є також необхідним для дослідження. Усе вищезазначене є основною причиною впровадження критеріїв збіжності, прийнятих у місті Маастрихт (Німеччина), які складаються з темпів інфляції, відсоткової ставки, коефіцієнтів дефіциту державного бюджету та коефіцієнтів державного боргу. Фіскальна конвергенція відіграє провідну роль у процесі інтеграції, оскільки країни-члени ЄС використовують традиційні політичні інструменти нециклічного характеру для подолання економічних проблем. Змінні величини фіскальної політики були невід'ємною частиною цих інструментів, із введенням показника конвергенції задача ускладнилася. Країни ЄС були змушені скоротити державні витрати. Процес створення соціальної держави – дуже складний та тривалий. Довелося зменшити й інші показники державних витрат, що були здатні збільшити фізичний або людський капітал, який негативним чи-

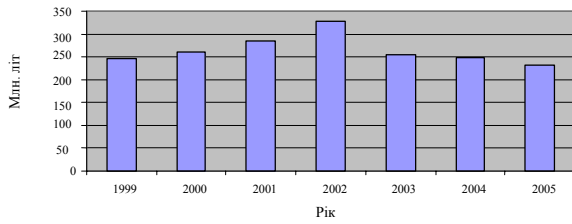
ном впливає на економічне зростання. Альтернативний вихід – підвищити податки.

Структура національного та державного бюджетів відображає зміни в політичному секторі державного фінансування та коливання податкових ставок. Національний бюджет Литви складається з державного та муніципальних бюджетів. Джерело надходжень до національного бюджету – податки на прибутки та неоподатковувані елементи. Зі зміною економічного та політичного становища Литви, а також законодавства, змінилася кількість та структура надходжень до національного бюджету. Мета дослідження – огляд варіацій та тенденцій прибутків національного бюджету Литви (розділений на групи) та інших членів ЄС.

Надходження до національного бюджету Литви складаються з 4 груп: податки на прибутки, прибутки з обігу, податки на власність, та прибутки, що не оподатковуються. Результати комплексного аналізу показали, що прибутки з обігу склали основну частину надходжень до національного бюджету (47-56% за різні роки). По-перше, це власне прибутки, по-друге – податки на ці прибутки (18-33% за різні роки). Прибутки, що не оподатковуються, склали 8-20%, а прибутки з податків на власність – 2-3% із загального числа надходжень до національного бюджету Литви.

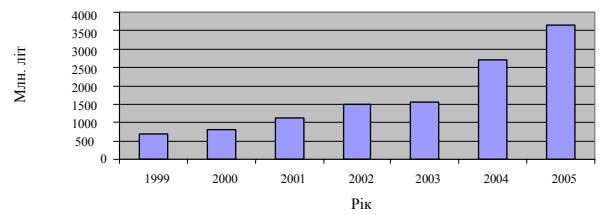
2. Динаміка прибутків національного бюджету Литви

За останні шість років джерела прибутків до національного бюджету Литви зазнали трансформацій. Дуже помітним стало збільшення неоподатковуваних прибутків, що можна пояснити виникненням структурних фондів ЄС та іншими видами діяльності, пов'язаними з процесами інтеграції литовської економічної системи до системи ЄС. Проте спостерігається поступове зростання податкового тягара з податків на прибуток та непрямих податків з обігу.

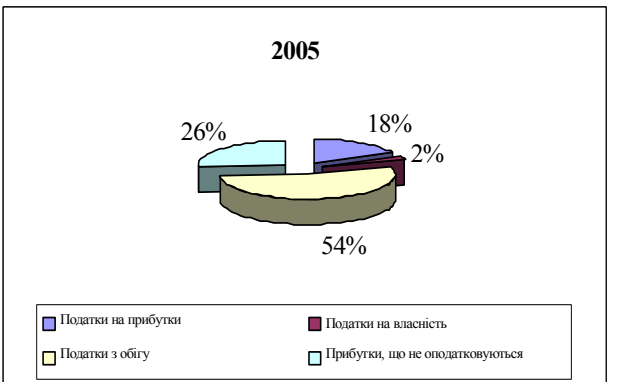
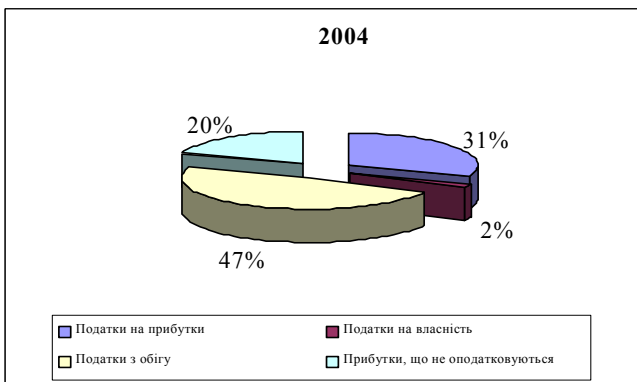
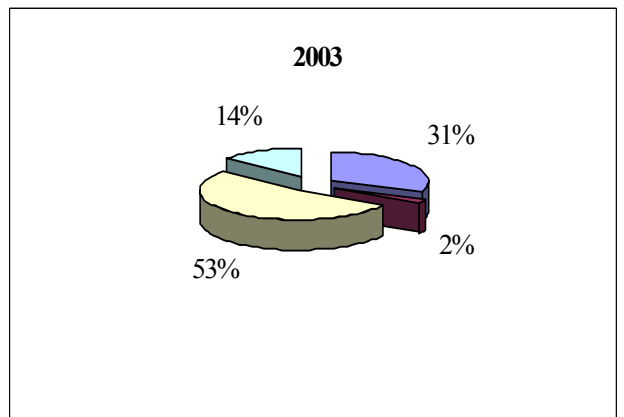
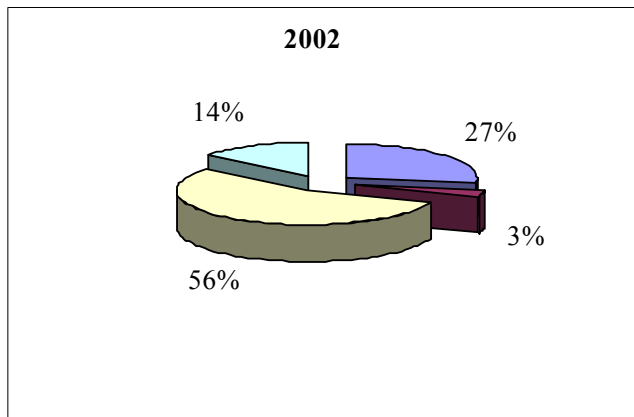
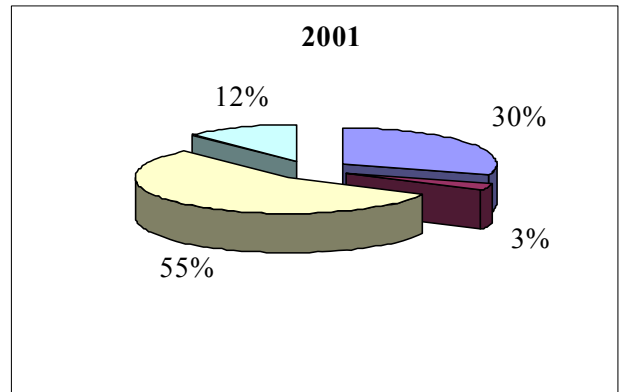
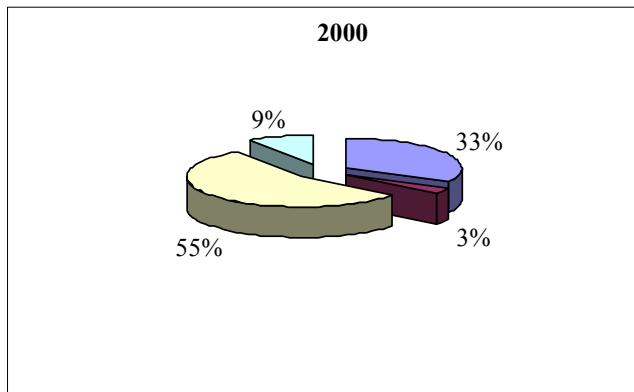
Джерело: Міністерство фінансів Литви, 2006.

Рис. 1. Надходження до національного бюджету Литви з податків на власність, млн. лит, 1999-2005 рр.

Джерело: Міністерство фінансів Литви, 2006.

Рис. 2. Надходження до національного бюджету Литви з неоподатковуваних прибутків, млн. лит, 1999-2005 рр.

Джерело: Міністерство фінансів Литви, 2006.

Рис. 3. Структура надходжень до національного бюджету Литви за 2000-2005 рр.

3. Тягар податків у країнах ЄС

За останнє десятиріччя тягар податків країн ЄС

мав тенденцію до зростання, особливо це стосується прямих та непрямих податків. Податки на платежі соціального страхування також вирости.

Таблиця 1. Трансформації податкових витрат у країнах ЄС, % ВВП

	1995	2002	2003
ЄС 25	Немає даних	41,3	41,5
ЄС 15	42	41,6	41,8

Джерело: Євростат, періодичні видання Statistics in Focus, Economy and Finance, "Tax Revenue in EU Member States: Trend, Level and Structure 1995-2003".

Таблиця 2. Трансформації податкових витрат у країнах ЄС, % загальних податків

	2000	2003
ЄС 25	33,4	33,8

Джерело: Євростат, періодичні видання Statistics in Focus, Economy and Finance, "Tax Revenue in EU Member States: Trend, Level and Structure 1995-2003".

Таблиця 3. Трансформації податкових витрат у країнах ЄС, % непрямих податків із загальних податків

	2000	2003
ЄС 25	33,4	31,6

Джерело: Євростат, періодичні видання Statistics in Focus, Economy and Finance, "Tax Revenue in EU Member States: Trend, Level and Structure 1995-2003".

Таблиця 4. Трансформації податкових витрат у країнах ЄС, % прибутків соціального страхування з загальних податків

	2000	2003
ЄС 25	33,2	34,5

Таблиця 5. Тарифи на податки в країнах ЄС, 2004 рік

Країна	Ставка податку на прибутки, %
Австрія	34
Бельгія	34
Данія	30
Фінляндія	29
Франція	35
Німеччина	38
Греція	35
Ірландія	12,5
Італія	33
Люксембург	30

Нідерланди	34,5
Португалія	27,5
Іспанія	35
Швеція	28
Великобританія	30
Кіпр	15
Чеська Республіка	28
Естонія	26
Угорщина	16
Латвія	15
Литва	15
Мальта	35
Польща	19
Словаччина	19
Словенія	25

Джерело: Євростат, періодичні видання Statistics in Focus, Economy and Finance, "Tax Revenue in EU Member States: Trend, Level and Structure 1995-2003".

4. Невідповідність офіційних та реальних даних про податки на особистий дохід

Провівши короткий огляд офіційних даних щодо податкових витрат та розподілу податкової системи 25 країн ЄС, автор спробував продемонструвати неофіційну структуру розподілу податків на середньостатистичного працівника Литви. Податки на особистий прибуток людини, що живе виключно на заробітну платню, виглядають наступним чином:

- ♦ прямі податки: фіксована ставка податку на прибуток 27% (до 1 липня 2006 року – 33%); неоподатковуваний мінімум заробітної платні складає 290 літ, постійні внески до фонду соціального страхування складають 34% (з яких 31% сплачується працедавцем, 3% – працівником), додатково – податки на власність;
- ♦ непрямі податки: ПДВ – 18% (фіксована ставка податку), акцизний збір, який становить майже половину загальної ціни на акцизні товари, що оподатковуються, та мита.

Отже, тягар податків жителів Литви, що отримують прибутки виключно з заробітної платні, кардинальним чином відрізняються від офіційних даних. У рамках моделі дослідження було зроблено важливе припущення: загальна сума прибутків залишиться на внутрішньому ринку.

З цього слідує, що 1000 літ місячного прибутку до сплати податків – це насправді 787 літ після сплати прямих податків та приблизно 400 літ – після сплати непрямих податків. Більш того, працедавцю це коштуватиме навіть більше (1310 літ) через трудові витрати, 31% додатково припадає на платежі соціального страхування. Отже, загальна сума податкових витрат приблизно складає 70% фондів, призначених для працівників.

За офіційними даними, податкові витрати в Литві приблизно дорівнюють 34% (відсоткове зна-

чення зведеного національного бюджету ВВП). Така цифра є найменшою в Європі, але насправді податкові витрати в середньому дорівнюють 70%. Через таку різницю виникає таке явище, як міграція робочої сили. Проте корупція та пострадянська структура системи управління державним сектором створюють ще більший тиск на працівників, через який вони емігрують до інших країн. За останніми даними статистики, більш ніж 10% робочої сили Литви покинули країну за період 2000-2006 рр.

Список використаних джерел

1. General accounting office of Ministry of Economy and Finance of Hellenic Republic. Government Budget Report. Executive summary [interactive]: <http://www.mof-glk.gr/en/budget/exec_sum_2004.pdf>.
2. Liebig, Thomas, Sousa-Poza, Alfonso. The Influence of Taxes on Migration: Evidence From Switzerland // *International Tax and Public Finance*, Volume 10, Number 6, 2003, pp. 651-671(21).
3. Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos 2005-2008 metams [interactive]. <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F3817CD0F730427E4C2256FEA002AABE1>.
4. Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas: <<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=245870&Condition2=>>.
5. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas: <<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=215387&Condition2=>>.
6. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto pajamų surinkimas 2002 metais: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F9A7D300AEE7F602FC1256CF600582AFB>.
7. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto pajamų surinkimas 2003 metais: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F2C6570A25EC4389AC2256E68002DE135>.
8. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto pajamų surinkimas 2004 metais: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FA89F5108DD289991C2256FFF001DC0B7>.
9. Ministry of Finance of the Republic of Latvia. The National Budget 2004. The Explanations: <http://www.fm.gov.lv/image/file/NB_2004a.pdf>.
10. Ministry of Finance of the Republic of Slovenia. State Budget: <http://www.gov.si/mf/angl/tekgib/a_n_drpr.htm#state_budget_revenues>.
11. Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F8844B30B4F60B73EC2256E1C002CEA55>.
12. Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys: <http://www.finmin.lt/finmin/content/naujiena.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F6E1A75799536BC7CC2256F8C004E8357>.
13. Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2000m: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FE9CC0535F1F92864C1256D2B004CEF06>.
14. National Accounts Classification of General Government - Budget 2003: <<http://www.budget.gov.ie/2003/natacc03.asp>>.
15. National accounts classification of general government - budget 2004: <<http://www.budget.gov.ie/2004/natacc04.asp>>.

Отримано 19.06.2008
Переклад з англ. Середи Н.